

כגפן פוריה

עלון להפצת תורה ויחידות

אין לעיין בעלון זה בשעת התפילה

פֿרשֶׁת וַיִּגַּשׁ

ז' טבת תשפ"ו

מכריזים על צום עשרה בטבת שיחול ביום שלישי
ברכת הלבנה

יציאת השבת:

17:22

ירושלים: 17:23

הפטרה: ויהי דבר ה' אלי
יציאת שבת ר"ת: 17:42
גיליון 943

כניסת השבת:

16:10

ירושלים: 16:07

בְּדֶרֶךְ אֱמוּנָה בְּחַרְתִּי

הרב עמוס שושן - רב ישובי רכס פוריה

המקרא מספר בצורה דרמטית על ההודעה ליעקב כי בנו האהוב יוסף - חי, אך תגובת יעקב לכאורה אינה כמו שציפינו: "ויגידו לו לאמור: עוד יוסף חי וכי הוא מושל בכל ארץ מצרים. ויפג לבו, כי לא האמין להם". יעקב כל כך חיכה לרגע הזה, והנה סוף סוף הוא מגיע: יוסף חי! אך הכתוב מעיד: 'ויפג לבו, כי לא האמין להם'. בדרך כלל אדם שנעדר קרובו נאחז בכל שביב של תקווה, כל דסקית שבורה מוכיחה לו כאילו הוא חי. והנה בניו של יעקב מספרים לו באופן מפורש: עוד יוסף חי, ויעקב לא מאמין להם, מדוע? ליעקב היתה תמיד תקווה שיוסף חי, וכך רמז בדבריו (מג, יד): "ואל שדי יתן לכם רחמים לפני האיש ושלח לכם את אחיכם אחר ואת בנימין". וברש"י: 'את אחיכם - זה שמעון. אחר - רוח הקודש נורקה בו, לרבות יוסף'. ואולם כאשר נודע ליעקב כי יוסף חי במצרים וכי הוא מושל בכל ארץ מצרים, הוא מסרב להאמין!!

יעקב רצה את בנו יוסף חי, אבל לא בכל מחיר. אם הוא חי בארץ מצרים, הארץ שנקראת "ערוות הארץ", ארץ של פריצות וטומאה, יתכן וחס ושלום נגרר יוסף אחר 'מעשי מצרים הרעים', האם יוסף כזה רוצה יעקב לראות? כל שכן אם יוסף שליט במצרים, זה אומר שהוא מעורה היטב בחיי החברה המצרית, ובדואי נוהג כמוותם בכל. ליוסף כזה יעקב לא מוכן ואולי אפילו העדיף אילו לא היה חי, האם ליוסף המצרי הוא מחכה?! רק לאחר שמספרים לו את כל דברי יוסף, ולאחר שהוא רואה את העגלות ששלח יוסף - ותחי רוח יעקב! וכך מפורש בכתוב: "וידברו אליו את כל דברי יוסף אשר דבר אליהם. וירא את העגלות (שהיו עסוקים יעקב ויוסף בפרשת עגלה ערופה בזמן פרידתן), אשר שלח יוסף לשאת אותו, ותחי רוח יעקב אביהם". ממש כמו אותם החטופים בעזה אשר התחזקו באמונתם בה', וכדברי אגם ברגר: "בדרך אמונה בחרתי ובדרך אמונה שבת!" אם יוסף נשאר נאמן לרוח ישראל סבא, ודאי השמחה אמיתית ושלמה.

בהוצאת מכון "שערי תורה": פוריה-נוה עובד ד.ג. גליל תחתון 15210

שערי תורה וחסד ע"ר * כולל אברכים * שיעורי תורה * פרסומים תורניים * גמ"ח עזרה לגזקקים *
הדפסה: דפוס כנרת. עריכה: צ. שוורץ. היה שותף. להעברת תרומות: בנק המזרחי סניף טבריה מספר חשבון: 123459

צום עשרה בטבת והמאורעות אותם הוא מסמל

צום עשרה בטבת, הוא אחד מארבעה ימים בשנה, המציינים לנו תקופות קשות בהיסטוריה היהודית. שלושת הימים האחרים הנם: תשעה באב - יום חורבנם של בית ראשון ובית שני. יז' בתמוז - היום בו פרצו טיטוס ולגיונות הרומאים את חומות ירושלים. ג' בתשרי - יום המציין את הירצחו של גדליה בן אחיקם, המושל היהודי ביהודה, מטעם מלכות בבל.

עשרה בטבת, מציין את תחילת המצור שהטיל נבוכדנצר, מלך בבל על ירושלים ואת תחילתו של הקרב, שבסופו נחרבו ירושלים ובית המקדש ועם ישראל הוגלה לבבל למשך שבעים שנה. אנו מוצאים תיעוד לעשרה בטבת, כבר בדבריו של הנביא יחזקאל, שהוגלה לבבל, כחלק מקבוצת הגולים הראשונה שנשלחה לשם בידי נבוכדנצר, אחד עשר שנים לפני חורבן בית המקדש עצמו. בשל חומרתו של צום זה, בו נאמר, (יחזקאל פרק כד, א):

"ויהי דבר ה' אלי בשנה התשיעית בחדש העשירי בעשור לחדש
לאמר: בן אדם כתוב לך את שם היום את עצם היום הזה סמך
מלך בבל אל ירושלם בעצם היום הזה".

ולכן ע"פ ההלכה: "אם חלו בשבת וכו'. חוץ מעשרה בטבת שאינו חל לעולם בשבת ואפילו היה חל לא היו יכולין לדחותו ליום ראשון מפני שנאמר בו בעצם היום הזה כמו ביום כיפור", (אליהו רבה או"ח תק"נ).

ולכן נוהגים לקיימו ולצום גם כאשר צום עשרה בטבת חל בערב שבת - יום שישי, לעומת שאר ימי הצום, שמועדיהם משתנים או נדחים בהתאם לשבת.

תרגום השבעים

מלבד האירועים שהזכרנו, התרחשו אירועים קשים נוספים בסמוך ליום עשרה בטבת. בשמונה בטבת, כינס המלך המצרי פתולמי, שבעים חכמים יהודים ואילץ אותם בעל כרחם, לתרגם את התנ"ך לשפה היוונית. על אף שהתלמוד מספר לנו על נס שאירע במהלכו של התרגום - כל שבעים החכמים, שישבו בתאים נפרדים, תרגמו את התנ"ך בצורה זהה לחלוטין - ראו החכמים, בני התקופה, את התרגום באור שלילי ביותר. התלמוד מציין כי כאשר יצא תרגום זה לאור, "כיסתה חשיכה את העולם".

תרגום התנ"ך
ליוונית, יצר מעין
"הכשר" לשפה זו
והשפיע רבות על
החברה היהודית.

תרגומו של התנ"ך ליוונית, סייע ליהודים "ההלניסטים" לקדם את תוכניתם, לקרב את תרבות יוון לחיי היהודים ולנסות לשלב את ערכי יוון ואת אורח החיים היווני ביהדות. תרגום התנ"ך ליוונית, יצר מעין "הכשר" לשפה זו והשפיע רבות על החברה היהודית, כשהוא תורם להתבוללות ולהתקרבות "חלקה" ומהירה יותר לתרבות היוונית.

פטירתו של עזרא הסופר

בתשעה בטבת נפטר עזרא הסופר. חכם זה, היה ענק שבענקים, כאשר התלמוד אף משווה אותו למשה רבנו! אילולא ניתנה התורה למשה, היא היתה מועברת לבני ישראל דרך עזרא. תחת שרביטו והשראתו של עזרא הסופר, הונהגה "שיבת ציון" מגלות בבל ובסיועו של נחמיה - נבנה הבית השני, אם כי בגרסה צנועה יותר מזו של מקדש שלמה המפואר.

עזרא היה זה שחידש את בריתו של משה רבנו, בין ישראל לאלוקים והוא זה שעצר את תופעת נשואי התערובת, שפשתה בקרב העולים לירושלים. הוא חיזק את שמירת השבת מבית ומחוץ ובנה מערך לימודי והסברתי להעמקת הידע ולפיתוח התורה שבעל פה, שניתנה למשה בסיני.

עזרא הסופר, שהיה אדם ללא רבב, רחום וחנון, בעל מעוף, ידע רב וכריזמה סוחפת, הוא היה שליח ה', שבזכותו שרדו היהדות והעם היהודי עד היום. משום כך, אין כל פלא, שאנו מציינים את יום פטירתו כיום אבל. ואולם, מכיוון שאין הגיון בקיום שלושה ימי צום רצופים, וכמו כן לא ניתן לעמוד בשלושה ימי צום כאלו, אוחדו מועדי השמונה והתשעה בטבת, ליום צום אחד - עשרה בטבת.

איחוד מועדי אבלות

חכמי ישראל, שלא היו מעוניינים למלא את לוח השנה בימי אבל, דגלו בצירוף ימי זיכרון ימי צום זה לזה. לכן מציין

יום הקדיש
הכללי ויום
השואה
היהודי

תשעה באב גם את יום הזיכרון לחורבן קהילות שו"ם (שפיירא, וורמייזא ומגנצא שבגרמניה, היום שפייר, וורמס ומיינץ), במסעי הצלב לפני כאלף שנים, על אף שקהילות אלו נחרבו בחודש אחר.

מדיניות זו, של איחוד ימי זיכרון, הייתה מקובלת בעולם היהודי עד לשואה, שהשתוותה בגודלה, לכל מה שקדם לה בהיסטוריה היהודית בגולה. על אף כל זאת, גם לשואה הוקצה יום הזיכרון דווקא לעשרה בטבת, מתוך התחשבות בחלקים גדולים באוכלוסייה הישראלית.

יהי רצון ובעזרת ה' נוסף רק ימי שמחה ללוח השנה שלנו.

"כה אמר ה' צבאות צום הרביעי וצום החמישי וצום השביעי וצום העשירי יהיה לבית יהודה לששון ולשמחה ולמועדים טובים והאמת והשלום אהבו" (זכריה ח, ט).

תחילת הצום: 5:42 **צום עשרה בטבת** סיום הצום: 17:04

א. תקנו הנביאים והחכמים שלאחר החורבן לצום בעשרה בטבת, מפני שבאותו יום בא נבוכדנאצר מלך בבל עם חילותיו לצור על ירושלים, וממזכור זה התחילה הפורענות שנסתיימה בחורבן בית המקדש הראשון וגלות השכינה. ומאז שהוקם בית המקדש השני בטל הצום, אבל כשחזר ונחרב חזרה תקנת הצום לקדמותה. ואף שבימי הבית השני החל המצור בתאריך אחר, מכל מקום עיקר הצומות נתקנו על החורבן הראשון, שממכה בחינות הוא חמור יותר, ועליו אנו צמים. וכיוון שכבר נקבע צום בעשרה בטבת, נצטרפו לעניינו של הצום עוד שני מאורעות מצערים שחלו סמוך לאותו יום: מיתת עזרא הסופר ב'ט' טבת, ותרגום התורה ליוונית בח' טבת.

ב. **השומה בטעות בצום:** מי שטעה ושתה ביום צום, חייב להמשיך לצום, שכן ימים אלו נקבעו לצום על הצרות שאירעו לנו בהם. ואף שבאכילתו או שתייתו שבר את הצום, וכבר לא יאמר בתפילתו "עננו", מכל מקום איסור אכילה ושתיה ממשיך לחול עליו. ומי שעשה עבירה אחת אין לו היתר לעשות עבירות נוספות (שו"ע תקסח, א). ואין צורך להתענות ביום אחר תמורת הצום ששבר, מפני שחוב הצום הוא דווקא באותו יום שבו תקנו חכמים לצום.

ג. **חולים פטורים מהצום:** כשתקנו הנביאים והחכמים את הצומות תיקנום לאנשים בריאים, אבל על החולים לא גזרו לצום. ובזה שונה דין יום הכיפורים מדין שאר הצומות. שביום הכיפורים גם החולים חייבים לצום, מפני שהוא מן התורה, ורק כשהמחלה קשה עד שהצום עלול לגרום לסיכון הנפש אין לצום, שפיקוח נפש דוחה את מצוות התורה. אבל בשאר הצומות שתקנו חכמים חולים פטורים, ואינם צריכים לאכול ולשתות לשיעורים, אלא יאכלו וישתו כדרכם, אבל לא יענו עצמם במאכלי מותרות.

ד. **מעוברים ומניקות:** פטורות מהצומות הקלים (שנמשכים ביום בלבד). והטעם לכך, מפני שמעיקר הדין הנביאים תקנו לצום בצומות הללו רק בשעה שיש על ישראל גזרות קשות, ואילו כיום אנו נוהגים לצום בכל הצומות גם כשאין עלינו גזרות קשות, מפני שכך נהגו וקבלו כל ישראל לצום בהם עד שיבנה בית המקדש במהרה בימינו. אולם כבר מתחילה נהגו שהמעוברים והמניקות אינן צמות בהן, מפני שהצום קשה להן יותר מלשאר הבריות.

ה. **קטנים שלא הגיעו למצוות:** פטורים מן הצומות שתקנו חכמים, וגם אין מצווה לחנכם לצום. רק ביום הכיפורים, שהצום מהתורה, יש מצווה לחנכם להתרגל לצום בתחילה מספר שעות ואחר כך צום מלא. ובשאר הצומות אין מצווה לחנכם, אבל נוהגים להאכיל אותם מאכלים פשוטים כדי לחנכם להתאבל עם הציבור (מ"ב תקן, ה). ואם הילדים הגדולים והבריות רוצים להתענות עד הצהרים, מנהג יפה בידם, אבל לא יתענו כל היום (רמ"ע מפאנו קיא, כף החיים תקנד, כג).

וכל המתאבל על ירושלים יזכה לראות בבניינה במהרה בימינו אמן.

לעילוי נשמת אמו"ר רבי יצחק שושן זצ"ל - נלב"ע יב' תמוז תשע"ז

עלון זה מוקדש:

לרפואת: ציפורה וירושלע לוי. שרה בת שמחה. עור בן עישה. תקוה בת עזיהו. אלגרה בת ג'אן. אסנת בת זרבה. מוול בת ענלה. אברהם בן רחל. רחמים בן סולמנה. הראל בן אביגיל. אילנה בת סליחה. ישי ורחל לוי. חנה בת זוהרה. עדן בת רחל. מיטל מוריה אדרי. יוסף בר בן מיכל. דוד ביטון הי"ו.

לעילוי נשמות: הר"ע יוסף. הר"מ מאלח. רבי מנחם מנחם. רבי יעקב מרדכי שושן. יצחק דוד. נקטם דוד. מירחום. ישראל אברהם. ארן מנחם. חד גוססברג. מדיח בן דבנ. אסתר ועבר נחום. עננוס דביר. אסתר בת תורא. אילנה בת פרידה. אריה בן שמשון. ציטה בת חד. יצחק ואלה אסתר. עזיהו עננוס. חיה רחל לוי. בעמן יהודה. טירה שמשון. אסתר אלקוב. אברהם בן ששאי אלעזר. לאור רחמים. דבורה ואלן מנחם. מוסא ועקב. איתי ופני. אילנה שרה. יצחק בן פני. יצחק ושמואל אילון ז"ל. אורי יצחק אילון הי"ד. סרן אורי יעקב שושן הי"ד.

לע"נ הנספים בשואה ובהם: אלכסנדר שנדור, שושנה רוזה, רפאל פריצי, וציעיליה צילה לבית משפחת ציטרון הי"ד. אברהם ואלה ציטרון ז"ל.

להחזרת עשרי צה"ל ושבויו ובהם: רון ארדי, יהודה כץ, גיא חבר. וכל הנעדרים בעזה!

למענונינים להשתתף בהוצאת עלון זה נא לפנות לדוד: 0537788483